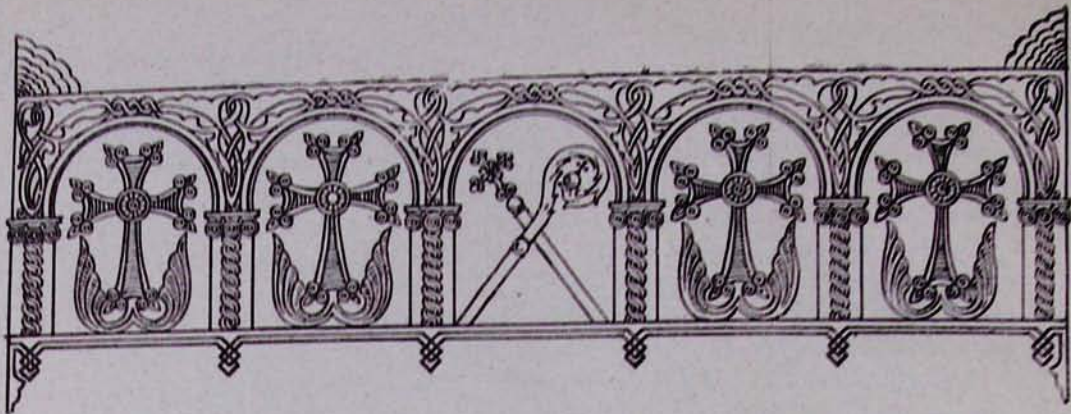

Ք Ա Ր Ո Ձ

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐԵՂԱ ԱՆԹԱՐՅԱՆ

ՕՇԱԿԱՆԻ ՄԵՆ ՍՈՒՐԲԷ

(Խոսված Մայր Տաճարում հունիսի 24-ին,
Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի հիշատակին)

«Ինքեան ձայնի և ոչ մտաջամոյ բարբառով...»:

ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՅԻ

Իրեկի հավատացյալ ժողովուրդ: Մեկ-երկու օր առաջ Հայաստան-
յայց բազմերախտ Եկեղեցին և
երախտազետ հայ ժողովուրդը
հարգանքով և խորունկ սիրով
նշեցին Օշականի մեծ սրբի խնկելի հիշա-
տակը, որի երախտիքը շատ մեծ է եղել հայ
գրի ու գրականության ստեղծման ու զար-
գացման բնագավառում:

Ամեն տարի, ամեն տեղ, հատուկ հուզ-
մունքով, սրտագին աղոթքներով և աղբալին
արժանապատվության ջինջ զգացմունքների
ամբողջ ջերմությամբ են դիմավորում այդ
տոնը մեր ժողովուրդն ու Եկեղեցին, որովհե-
տե այդ միմիայն Ս. Մեսրոպի տոնը չէ, այլ
նաև հայ գրի ու գրականության, հայ դպրու-
թյան տոնը: Ս. Մեսրոպի անունն ու գործը
իշխում են մեր ողջ պատմության վրա:

Որտեղի՞ց և ինչո՞ւ է սկիզբ առել այդ խո-
րունկ երախտագիտությունն ու հարգանքը
Օշականի մեծ սրբի հանդեպ:

Մեր ժողովրդի պատմության մեծ ու տաղ-
նապալի դարաշրջաններից մեկն է եղել Ս.

Մեսրոպի ապրած և ստեղծագործած ժամա-
նակաշրջանը: Քաղաքական հեղհեղուկ իրա-
դրությունների մեջ, երկու հզորագույն պե-
տությունների՝ Բյուզանդիոնի և Տիգրանի
կրոնիկների տակ քաղաքականապես, տնտե-
սապես և հոգեպես տրորվում էր մեր ժողո-
վուրդը: Օրակարգի վրա էր դրված մեր ժողո-
վրդի ֆիզիկական, բարոյական, հոգեկան
լինելության հարցը: Այդ երկու պետությու-
ներն աշխատում էին իրենց ձեռքով վերջնա-
կանապես ջլատել հայ ժողովրդի միասնու-
թյունը, սպառնում էին նրա ազատությանը,
նրա մշակութիւն, աղբալին գոյության, վեր-
ջապես սպառնում էին նրա լույս հավատքին
ու դավանությանը: Մեր երկիրը կիսված էր
օտարների թափերի մեջ, արյուն էր կա-
թում մեր ազատաբաղձ ժողովրդի սրտից
և շնչահեղձ էր լինում նրա հոգին: Հայաս-
տանյայց Եկեղեցին ևս տանապալից վիճակ
էր ապրում, քանի դեռ իր հավատացյալ հո-
տի հետ խոսում էր ոչ հարազատ ձայնով ու
խոսքով, քանի դեռ իր ոգին չէր կարողանում
ներարկել իր որդիների հոգիների մեջ իր սե-

փական ու անմիջական միջոցներով, քանի ղեկ նա ինքնիրեն չէր գտել որպես Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցի: Մանր երկրների ժամանակ էր, և հպարտությամբ պիտի արձանագրել, որ այդ երկրները իր արժանավոր ծնունդն ունեցավ: Մեկեցին մարդիկ և այդ մարդիկ ծնեցին զրեք և հանդիսացան մեր պահպանության, մեր մշակույթի ու գիտության, մեր դպրության ու հավատքի հրեղեն սյուները: Նրանցից մեկն էր մեծ Օշականցին:

Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը լինելով իր ժողովրդի և իր եկեղեցու հարազատ որդին, ունենալով քաղաքական զգոն հոսանքություն, լայնահորիզոն միտք ու հեռատեսություն, անցավ քրտնաթոր գործունեության գալիք քաղաքական ու կրոնական վտանգները կանխելու անհաճանք մեծահանությամբ: Նա տեսավ, որ իր ժողովուրդը մեծել է ապրել, ցանկանում է իր մտքի և սրտի հետ խոսել հարազատ լեզվով, գիտակցեց, որ օտար ազդեցությունները, օտար մշակույթը մեր ժողովուրդը պետք է ընկալի միմիայն իր սեփական մտքի խողովակների միջոցով, համոզվեց, որ Քրիստոնեական եկեղեցին Հայաստանում պետք է հայանա, որպեսզի կարողանա ապրել ու շնչել իր հոտի հետ և իր հոտն ևս շարունակի ապրել իր թեկուղ դառն՝ բայց ստեղծագործ կյանքով:

Օշականի մեծ վարդապետը և՛ այն ժամանակ, երբ ձեռքում բռնել էր զինվորականի թուրը, և՛ այն ժամանակ, երբ Քրիստոսի քառաթև խաչն էր իր ձեռքին, շնչել էր իր ժողովրդի ոգին, հարազատ եկեղեցու բուրումնավետ խնկի ծովը, ապրել էր նրանց երազների արդար աջունով, և այդ ոգու ու արյան պարտադիր թելադրությամբ նվիրվել է իր ժողովուրդն ու եկեղեցին ապրեցնելու սուրբ գործին:

Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը ստեղծագործ երկունքի տարիներ ապրեցավ, գտավ Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցին և հայ ժողովուրդը քաղաքական ու բարոյական կործանարար կապանքներից ազատագրելու ամենահուսալի միջոցը: Անհրաժեշտ էր գեթ ներքին, բարոյական ազատություն ունենալու և ապահովելու միջոցն ստեղծել, խիստ կարևոր էր, որ մեր եկեղեցին արմատանար մեր ժողովրդի սրտի մեջ: Այս անհրաժեշտությունը խթանեց նրա զգացմունքները և նա մեծահանորեն համոզվեց, որ այդ գործի համար հարկ է ստեղծել սեփական գիր ու գրականություն, և տարված այդ փրկարար տեսիլքով, ստեղծեց մեր սրբատառ գրերը: Գրերի գյուտը, սիրելի հավատացյալն՛ի, մեր պատմության իրոք շրջադարձային կետերից մեկն է և ամենայն փրավամբ երախտագետ հայ ժողովուրդն ու Հայաստանյայց եկեղեցին հրաշքով են

նվիրականացնում այն: Հրաշք չէ՞ր միթե, որ Ս. Մեսրոպի գրերով ապրեցավ ու ստեղծագործեց մեր եկեղեցին, հրաշք չէ՞ր միթե նրա շնորհիվ քաղաքական ուրույն դիմագիծ պահպանելը, հրաշք չէ՞ր միթե, երբ մեր ժողովուրդը հայ գրերի գյուտով հանգրվան առ հանգրված նվաճեց գիտության ու մշակույթի, գրականության և արվեստի շատ ու շատ դժվարամատույց բարձունքներ, հրաշք չէ՞ր միթե, երբ հայոց Ս. Եկեղեցին հարազատ լեզվով խոսեցավ իր որդիների հետ, կոչելով նրանց պաշարի իրենց անկախության և խաղաղության համար, պահեց ու պահպանեց նրանց օտար ոտնձգությունների դեմ: Հրաշք էր անկասկած, որ բազմաթիվ սպիներից հետո անաղարտ մնաց մեր ժողովրդի ազգային դիմագիծը, կենդանի մնաց մեր ժողովրդի նախրյան շունչը, քրիստոնեության ամենակարող Աստվածը Հայ եկեղեցու սրբազան բնից հայերեն խոսեց մեր ժողովրդի հետ...: Հրաշք էր, սիրելի հավատացյալն՛ի, կենդանի հրաշք էր այդ, այս բառի բարոյական խորունկ նշանակությամբ: Այդ է պատճառը, որ հայ ժողովուրդն ավելի քան հազար հինգ հարյուր տարի շարունակ ծնկի է եկել Օշականի մեծ վարդապետի շիրմի առաջ, այդ է պատճառը, որ Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցին նույնչափ տարիներ շարունակ օրհնում և խնկում է մեծ սրբի համեստ շիրմը:

Հանձն առնել ամբողջ մեկ ժողովրդի լուսավորության գործը, դաստիարակել ամբողջ մեկ ժողովուրդ, զցել հզոր խարխալ ամբողջ մեր հոյակապ գրականության՝ այդ գործն է միայն հանձարեղ ու տեսիլք ունեցող անհատականությունների: Պայծառացնել հարազատ եկեղեցին, շնեցնել նրա բարոյական ու կրոնական կապը իր սիրեցյալ հոտի հետ՝ այդ էլ միմիայն սուրբ մարդկանց գործն է: Հպարտությամբ պիտի շեշտել, որ Մեսրոպ Մաշտոցն էլ եղավ այդ հանձարն ու այդ սուրբը: Գտավ հայ գիրը, հիմնեց հայ դպրոցը, սկզբնավորեց հայ գրականությունը, բարի մշակի հավատով սերմանեց նրա աստվածային սրբազան պատգամները և իր անդրանիկ ավանդը պատգամեց իր ժողովրդին այսպես. «Ճանաչել զիմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»: Այս հանձարի խոսքն էլ անընդհատ հնչել է մեր ժողովրդիականքին ամեն անգամ, երբ նա տվել է իր մեծ որդու անունը: Իմաստություն, գիտություն էր հարկավոր մեր ժողովրդին ապրելու, ստեղծագործելու և հասնելու այսօրվա պայծառ օրերին:

Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի գործը մեր ժողովրդի պատմության մեջ, մեր մշակույթի և գիտության պատմության մեջ, մեր արվեստի ու գրականության պատմության մեջ, մեր եկեղեցու հնադարյան պատմության մեջ եղել ու

